

למה לחיות? וכיצד מתעלמת התורה מקיום הנפש בעולם הבא?

עקיבא שטיינברג היה אדם מבוגר, ניצול שואה, שנמנה על קהילת "חוג חתם סופר" בבני ברק. לפני 45 שנה, בבוקר חג הפסח שנת תשלח, הוא ניגש חיזור ורועד לאדמו"ר ממכנובקה (הקודם) מבני ברק וסיפר: "חלמתי חלום מבהיל. ראיתי חבר ששהה איתי במחנות העבודה הנאציים ונרצח שם, ובפיו בקשה שאינני יודע איך להגיב לה."

"לפני 33 שנה, בחודש אדר תש"ה (1945), עבדנו עבודת פרך בבית חרושת לפחמים. פעם אמר לי אברך יקר בשם אריה: "עוד חודש חג הפסח ואיך נאכל כזית מצה?". - "מה? אנחנו במחנה עבודה נאצי בסכנת חיים ואיך הגיע לך מצה לראש?". ר' אריה ענה בנחרצות: "הבא ליטרה מסייעין בידו".

"אלו היו ימי סוף המלחמה ומטוסי בנות הברית הפגיזו מחסני נשק סביבנו. כשצעדנו לעבודת הפרך, מטוסים הפגיזו מחסן חיטה שיועד להזנת הצבא הגרמני והחיטה התפזרה על השטח, כמו מרבד קסום של גרעינים. מיהרתי להתכופף ולאסוף שני חופנים, אחד עבורי ואחד עבור ר' אריה. בימים הבאים שיצאתי לעבודה, מצאתי אבנים כבדות לטחון את החיטים ולהפוך אותם לקמח.

"ביום ה ניסן, מצאתי מקום שקט, ערבבתי את הקמח והמים, חוררתי חורים במצה עם מסמר, הצתתי אש בתוך פח קטן והייתה לנו מצה כשרה. הכנסתי את המצה מתחת לחולצה ושבתי למחנה. אחד השומרים הבחין בתנוחתי המוזרה וצעק: "מה אתה מחביא?". הוא בעט לבטני בנעליו החדות ושברי המצה התרסקו החוצה. "כמעט איבדתי את ההכרה, בכוחות אחרונים התגלגלתי לתא וגיליתי חתיכת מצה אחרונה שלא נפלה מהמכות. היה לנו כזית מצה לליל הסדר".

הגיע הלילה ור' אריה פנה אלי בתחנונים: "הפרוסה שייכת לך, אתה מצאת את הגרעינים ואתה חטפת את המכות, אבל אני מוכרח לטעום מצה. תרחם עלי ותוותר לי עליו". פניי החווירו ור' אריה הציע עסקה: "נעשה שותפות, אני אוכל את המצה ואתה תקבל את שכר המצווה. שכר אדיר של 'לפום צערא אגרא' וכמה הצטערת על המצה הזו?". הסכמתי בלב כבד ומסרתי לו את המצה. אחר כמה ימים, ר' אריה התפלל את תפילת החג בהתרגשות והשומר ימ"ש ירה בו, הי"ד.

הלילה הופיע ר' אריה בחלומי. הוא אמר כי במשך 33 שנה מתייסר בשמים על הפסד שכר המצווה. אמנם היה הסכם בינינו, אבל שם הוא יודע להעריך את גודל השכר ולכן מבקש שאעביר לו את הזכות. "התעוררתי מבוהל", אמר עקיבא לאדמו"ר: "האם לוותר לו? אני מסרתי נפש וגוף על המצה ולמה להפסיד? אבל מבהיל לסרב לנשמה שמטריחה את עצמה מהעולם ההוא עד לעולם הזה".

האדמו"ר ענה ברכות: "33 שנים עברו, זכית לברך אלפי ברכות בשנים הללו, הנחת תפילין ושמרת שבתות ועוד תמשיך לעשות בשנות חייך. ואילו ר' אריה המיוסר הי"ד לא נותרו לו הזדמנויות". האדמו"ר עצר והוסיף בדמעות: "נתאר לעצמנו, מדובר על קדוש שבקדושים, איש טהור שמת על קידוש ה' בייסורים, הוא נמצא במקום הכי נשגב ונעלה, אבל כדאי לו לעזוב הכול, לרדת לעולם הזה ולהתחנן על שכר מצווה אחת. ואילו כאן מתגלגלות מצוות בהישג יד - האם מסוגלים להעריך זאת?!"

אנחנו חיים בתקופה מעניינת: מצד אחד, החיים מתארכים במידה משמעותית ואם אדם בזמן המשנה והגמרא חי עשרות שנים בודדות¹, היום אדם ממוצע חי כפול וכך אתגר החיים נמשך הרבה יותר זמן. מצד שני, הרבה רגעים הם משעממים, ריקים, ושלא לומר חלילה רצופי סבל ומכאוב. ולעתים אנשים שואלים: למה לחיות? לשם מה כל המאמץ? ובלשונה של רבקה אמנו: "למה לי חיים?"

אנו רוצים לדון בנקודה חשובה ומשפיעה ביותר: ההבנה שהקב"ה אוהב את החיים. החיים הם העיקר והאירוע הגדול ביותר. נכון שלא כל רגע הוא מהנה ומענג וישנם רגעים בנאליים, אבל כל רגע

¹ לשם המחשה: בשנת 1880 הגה אוטו ביסמרק, הקנצלר הגרמני, את המושג "פנסיה": חיסכון כספים שיופרשו לעובד בגיל הפרישה מהעבודה. ביסמרק קבע את גיל הפרישה ל-65, אבל רוב העובדים כלל לא הגיעו לגיל הזה, משום שתוחלת החיים עמדה על 50 - וזאת לפני 140 שנה בסך הכול.

הוא **משמעותי** ובעל פוטנציאל לייצור ערך אינסופי. בהערה² הובאה אנקדוטה מרגשת לפתיחת השיעור ובהערה³ נוספת מדרש מופלא.

כדי להבין את העניין, הבה נעלה את אחת התמיהות הגדולות שנוגעת בעיקרי האמונה: לאן נעלם העולם הבא מהתורה שבכתב? איך מבטיחה התורה שכר ועונש למקימי המצוות, אבל שוכחת⁴ את השכר העיקרי – עונג או סבל הנשמה בעולם הבא? כיצד מתעכבת התורה על פינוקים שמקבלים עובדים באמצע העבודה ומדלגת על השכר עצמו – המשכורת והדיבידנדים השמנים בסוף השנה?

הרי חז"ל מלמדים שכל העונג והשכר בעולם הזה, אינם נחשבים לגבי העולם הבא, עד שאמרו "התקן עצמך לפרוזדור כדי שתיכנס לטרקלין". העולם הזה הוא רק כמו מסדרון צר ועלוב, לעומת הסלון המפואר שמחכה בעולם הבא. כיצד, אם כן, מעצימה התורה את הטעימות בפרוזדור ואינה מתייחסת אל הארוחה בטרקלין שבא אחריו?

מדובר בתהיית ענק שהטרידה את גדולי בעלי המחשבה בכל הדורות ונביא לה כמה ביאורים. נאריך בעיקר בתפיסה החסידית הגורסת כי החיים הם העיקר. התורה מבטיחה עוד רגע של חיים מאושרים, כי אכן לחיות עוד רגע, זה השכר הגדול ביותר בעיניי של הקב"ה.

ב. נתחיל מהתחלה: הפרשה השנייה שקוראים השבוע, "בחקתי", מכונה בשם "פרשת התוכחה". הפרשה מציבה תמורה לקיום המצוות: שכר גדול למקימי רצון ה' ועונשים חמורים חלילה לעוברי רצונו. כאן מקובל להניח את הדגש על חלק העונשים בפרשה, משום שהוא הרבה יותר ארוך. בעוד שהברכות מתוארות באחד עשר פסוקים, הקללות פרושות על עשרים ותשעה פסוקים.

אולם זאת אשליה אופטית: האמת היא שחלק הברכות הוא הרבה יותר משמעותי.

1. **תנחומא ראה: כשבא משה לברכנו - מעט ברכנו וכשבא לקללנו הרבה קללנו?!... הקללות בתורת כהנים כט פסוקים והברכות יא פסוקים?!... [אלא] מי שמביט בהן מוצא הברכות יתרות על הקללות ... בברכות פתח באל"ף – 'אם בחקתי' וסיים בתי"ו 'ואורך אתכם קוממיות', שהברכות באות מאל"ף ועד תי"ו. ואילו הקללות פתח באות ו' – 'ואם לא תשמעו' וסיים ב-ה' - 'ביד משה' ובין ו' ל-ה אין כלום.**

הברכות נאמרו מא' עד ת', לרמז שמי שיקיים רצון ה' - יזכה בכל הברכות, כולל הכל מהכל. אלא שהתורה מזכירה רק את הכללים, בתור ראשי פרקים, כמו "ונתתי שלום בארץ", אבל זה כולל אלפי פרטים, של שלום שלוה ובטחון ושגשוג וידידות עם העמים והשקעות כלכליות וכו'. לעומת זאת, הקללות מתחילות ונגמרות בשתי אותיות סמוכות – ו וה"א. לומר שמה שיש ולא יהיה יותר מזה. ואכן בחלק הקללות, התורה מפורטת את פרטי הסבל ופרטי המחלות, אבל לא יהיה יותר מזה.

² קראתי על משפחה שחגגה לסבתא באנגליה יום הולדת, קרוב לגיל מאה. עשרות נכדים ונינים התאספו, בירכו ושרו לכבודה. להפתעתם ראו שהיא בוכה בכאב. "כשהייתי באשוויץ, סבלתי רעב, חולי ועינויים קשים, עד שפעם חשתי שכשל כוח הסבל והחלטתי לסיים את חיי. התקרבתי לגדר המחושמלת סביב המחנה במטרה להתחשמל למוות, חייל נאצי הבין את כוונתי, היכה בי מכה עזה וסינן בארסיות: "את לא תמותי כל כך מהר...." ברוך ה' ניצלתי ואני יושבת כאן קרוב לגיל מאה. וכשאני רואה אתכם, את כל החיים הפועמים האלה, הילדים, הנכדים והנינים המתוקים שלי, אני בוכה איך כמעט ואיבדתי את זה בידיי?!".

³ מדרש פליאה בתחילת עקב: "והיה עקב תשמעון - זהו שכתוב 'הלך ילך ובכה'". מה קשר הדברים? אמר האוהב ישראל מאפטא: משל לעשיר שאיבד רכושו ונאלץ לכתת רגליו למדינה רחוקה כדי להרוויח למחייתו. התגלגל ועבד בעבודות מבוזות, עד שהגיע למדינה באפריקה בה יש אבנים טובות ומרגליות. הוא לא הבין את משמעותן של האבנים ואסף כמה לתיקו. לאחר שנים של גלגולים שב לעירו, עייף ורעב וכמעט ללא פרוטה. אנשים תפסו אותו: "לא אספת שום דבר בכל המסע הארוך שלך?". לבסוף נזכר באבנים הבודדות הללו. הוא הלך לחנות תכשיטים ובעל החנות נתן צעקה: "זה אוצר אמיתי, אלו יהלומים נדירים שעל כל אחד אפשר לקבל סכום עצום". כששמע זאת העשיר - התעלף. פתאום הבין איזה אוצר היה מונח לפתחו ולא ניצל אותו. אלו דברי המדרש: לעתיד לבוא נבכה על "עקב תשמעון", כי אז נבין את הערך האדיר של מעשי מצוות הזרוקים לרגליו ואיננו מתכופפים להרימן.

⁴ חשוב לציין שחז"ל מצאו **רמזים** בתורה שבכתב למציאות הגמול בעולם ההוא, כמו "למען יאריכון ימך ולמען ייטב לך" לעולם שכולו ארוך וכולו טוב וכו'. אבל כל אלו רמזים שמוכרחים רק מצד דברי חז"ל ולא מצד עצמם.

(במילים אחרות: הטוב שווה בכל סוגי הטוב ולכן אין צריך לפרט את פרטי הטוב. כשאדם אומר "ברוך ה', טוב לי", זה כולל אלפי פרטים של טוב לי בפרנסה, ונחת, ובריאות, והתקדמות רוחנית והגשמה עצמית וכו'. לעומת זאת, הרע שונה מכאב לכאב ח". כשאדם אומר "רע לי", הוא מפרט "כואבות לי הרגליים, והגב, ולא הולך עם הילדים וכו'". כי אינו דומה הצער הזה לצער ההוא. ולכן התורה יורדת לפרט את פרטי הקשיים ח"ו, אבל יותר מזה אין כאן).

המדרש מוסיף רעיון עמוק וחסידים במיוחד:

ויקרא רבה לה: קללות מן ו עד ה' – ולא עוד אלא שהן הפוכות מסדר האותיות (שהאות ו באה אחרי ה). אמר רב אבין: אם זכיתם הריני הופך לכם קללות לברכות. אימתי? כשתשמרו את תורת.

לא רק שהקללות באות באותיות סמוכות, אלא בסדר האותיות עצמן הן הפוכות. לומר ששורש הקללות הוא ממידת הרחמים ואם אדם ישכיל להבין מסר הקללות הן יהפכו לברכה. כפי הלשון הידוע בספר היום יום: "כשאבא קורא אין שומעים קללות". למה הדבר דומה? כשיש לאדם כאב, הוא עשוי להיות טיפש ולצעוק וליילל על ייסוריו. אבל אדם חכם מבין שהכאב הוא הדבר הכי טוב שקרה לו, כי הוא צפירת אזעקה לעצור את סדר חייו המופרע ולתקן מה שצריך, דיאטה, כושר וכו'.

כאן אנו נכנסים לפרטי ההבטחות ומגלים דבר תמוה עד השמים:

2. ויקרא כו: אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ... ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו: והשיג לכם דיש את בציר ובציר ישיג את זרע ואכלתם לחמכם לשבע וישבתם לבטח בארצכם: ונתתי שלום בארץ ושכבתם ואין מחריד והשבתי חיה רעה מן הארץ.

דברים יא, יג: והיה אם שמעו תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם ... ונתתי מטר ארצכם בעת יורה ומלקוש ואספת דגןך ותירשך ויצהרך: ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת: השמרו לכם פן יפתה לבבכם ... וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה.

והתמיהה זועקת: וזהו?! האם זה כל מה שיש לתורה להציע?! גשם ואדמה פורייה?! איפה ההבטחה על "צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה"? הרי המשנה באבות אומרת: "יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה" וראיתי מפרשים, ששעה אחת של עונג הנשמה בגן עדן היא יותר מענגת מכל ההנאה והכיף שחוה אדם כל חייו בעולם הזה? הנה תמיהתם החריפה של רבי יוסף אלבו ורבי יצחק עראמה:

ספר העקרים מאמר ד לט: הספק אשר לא סרו ראשונים ואחרונים מלספק בו: למה לא נזכר בתורה היעוד הרוחני בפירוש כמו שנזכרו היעודים הגשמיים? ...

עקדת יצחק בחקתי: בעלי הדתות המאמינים בשכר ועונש מאת ה' לעושי רצונו ומכעיסיו, ישיבו על תורתנו: אחר שהשכר הרוחני הוא העיקר המכוון מהתורה, איך שתקה התורה ממנו ויעדה השכר הגופני הכלה ואבד ושמיתה לתכלית לאנשים במעשים התורניים?

אכן מציאות העולם העליון התבארה בעיקר בחז"ל, והמקור המפורש הראשון הוא בספרי הנביאים:

שמואל א כה: והייתה נפש אדני צרורה בצרור החיים את ה' אלוקיך ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע" - מצודת דוד: נפש אדוני צרורה בצרור החיים הרוחניים אחרי הפרדה מן הגוף.

זה היה בתקופה בה דוד ברח משאול. הוא היה רדוף ואסף קבוצת נערים כדי למצוא דרך להתקיים. הם הציעו עצמם לעבודה בבית עשיר, נבל הכרמלי, ובסוף החודש ציפו למשכורת. אולם האיש שהיה "נבל", כשמו, התעלם ולא שילם. בזעמם חשבו להתנפל ולנקום בו, אבל אשתו החכמה, אביגיל, עצרה אותם והזכירה את קיומו של העולם ההוא. 'תתאפקו כאן כדי להרוויח למעלה ובעלי יקבל את גמולו בעולם העליון'. אחרי כמה ימים הוא חלה ומת (ואביגיל התחתנה בהמשך עם דוד).

בהערה הובאה הרחבה נוספת⁵. והשאלה היא, מדוע התורה עצמה אינה מרחיבה בכך?

[טרם נתקדם הלאה, הבה נרחיב בפער בין השכר הגשמי כאן, לשכר הרוחני בעולם הבא. הרמב"ם מחדד נקודה חשובה: זה ברור שקיום המצוות מבטיח שכר גשמי כבר בעולם הזה. אנו רואים בעיניים, כיצד החלטה טובה על התחזקות בתורה ותפילה, משנה את המזל ופותחת שערים.

אולם השכר כאן הוא רק בתור הספקת **תנאי מחיה**, כדי שנוכל לעבוד את ה' ברוגע. כמו עובד שמקבל מהמעביד החזר נסיעות וטלפון, כדי שיוכל להגיע לעבודה בזמן. וכך יהודי שמקבל על עצמו להתחזק בקיום המצוות, הקב"ה מבטיח לו מילוי תנאים כדי שיוכל לעשות זאת בלי דאגות של פרנסה, נחת ובריאות. אבל השכר העיקרי **שמעבר** לעבודה, שהוא התמורה על העבודה, אינו מגיע כלל בעולם הזה, אלא רק בעולם הבא וכמאמרם הידוע: "שכר מצוות בהאי עלמא ליכא".

רמב"ם תשובה ט: אין אותן הטובות סוף מתן שכרן של מצות ולא אותן הרעות סוף הנקמה שנוקמין מעובר על המצות, אלא כך הכרע הדברים: הקב"ה נתן לנו תורה זו עץ חיים ... והבטיחנו שאם נעשה אותה בשמחה ובטובת נפש ונהגה בחכמתה תמיד - שישיר הדברים המונעים אותנו מלעשותה, כגון חולי ומלחמה ורעב וכיוצא בהן וישפיע לנו כל הטובות המחזיקות את ידינו לעשות התורה, כגון שובע ושלוש ורובי כסף וזהב, [וזאת] כדי שלא נעסוק כל ימינו בדברים שהגוף צריך להן, אלא נשב פנויים ללמוד בחכמה ולעשות המצוה כדי שנזכה לחיי העולם הבא.

ואם כן, הקושיה מתעצמת: איך מתעכבת התורה על כמה אלפי שקלים של 'ביגוד והבראה' שעובד מקבל פעם בשנה, ומתעלמת מהשכר, הפנסיה, השותפות במניות החברה וכו'?

הכלי יקר בפסוק יב מקבץ לא פחות משבעה תירוצים על השאלה, מכל גדולי בעלי המחשבה. האבן עזרא, למשל, אומר שהתורה פונה אל המון העם והאדם הממוצע אינו מתרגש מהבטחות עתידיות על עולם מופשט. אדם רגיל לעבוד על בסיס מזומן: תראה לי בעיניים ואקום לעבוד. לא תראה ואשאר לשחק עם הטלפון... לכן התורה מבטיחה שכר שאפשר לבחון אותו כאן ועכשיו.

הרמב"ן הולך בדרך אחרת: התורה אינה מתכוונת בכלל להבטיח שכר מצוות. יהודי אמור לעבוד את ה' לשם שמים והשכר מגיע בעולם הבא. כוונת הפרשה היא אחרת: לדבר אל הציבור ולומר שכאשר כל ישראל בשלמותם יקיימו מצוות התורה, יקרה נס של אהבה וחיבה והחיים בעולם הזה ישתנו מהקצה אל הקצה. כמו שקרה אצל חזקיהו המלך שהוא שכב במיטתו והקב"ה חיסל את צבא סנחריב. אבל אין זה בתורת שכר מצוות ליחיד, אלא נס להוכיח אהבת ה' לעמו ואמתיות המצוות.

בכך מסביר הרמב"ן עובדה חשובה: פרשת "בחקתי" כתובה בלשון רבים. עוד נשים לב שבועוד שפרשת "שמע" כתובה בלשון יחיד, "בכל לבבך ובכל נפשך וגו'", פרשת "והיה אם שמוע" עוברת ללשון רבים. "אם שמוע תשמעו אל מצותי ... לעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם"⁶. שכן פרשיות השכר הגשמי מדברות **לכלל ישראל** ואז הקב"ה יחולל פלא כזה שיביא את העולם לשלמותו.

⁵ חשוב לציין שעצם קיום הנפש הרוחנית ומתן שכרה לעולם הבא, הוא דבר שמתבקש **בשכל והיגיון**. התבוננות פשוטה לתוך עצמנו, מחייבת שאנו יצורים **כפולים**: גוף ונפש. **גוף חומרי ונפש רוחנית**. נשווה אותנו למכשיר אנדרואיד: מה מותר האדם מהטלפון? הרי המכשיר יכול לבצע כל פעולה שהאדם מבצע, לחשוב, לדבר, לצחוק ולבכות על פי הזמנה? אבל למכשיר אין **"אני"**. אין אישיות שקמה בבוקר עצובה, לווהטת, בוכה, שמחה ומתוסכלת. אין שם "אני" רוחני שעומד מאחורי כל העשייה. ביטוי נוסף של הנפש: הגוף הוא **רשות הרבים** וכל מה שאני יודע עליו, יכולים לדעת גם אחרים בעזרת המכשור המתאים. אבל הנפש היא רשות היחיד, היא אותו עולם רוחני שהוא פרטי לחלוטין: הזיכרונות, המחשבות, ההרגשות, הכאבים. אין לאדם שום דרך להוכיח שכואב לו, חוץ ממה שהוא עצמו מרגיש. וכיון שיש בנו נפש רוחנית שאינה חלק מהגוף, מובן שהיא שורה בגוף, אבל **לא תלויה בגוף**. היא יורדת לתוכו עם ההיריון והלידה וחוזרת למקור חוצבה בגמר החיים. כדברי שלמה בקהלת: "וישוב העפר אל הארץ כשהיה והרוח תשוב אל האלוקים אשר נתנה". כאן הולכים הנביאים וחז"ל צעד נוסף, כאמור בפנים, ומלמדים שהנפש נדונה לעולם הבא ומקבלת שכרה על מאמציה בעולם הזה.

⁶ חוץ מפסוק אחד שכתוב בלשון יחיד: "ואספת דגנך ותירושך ויצהרך ונתתי עשב בשדך לבהמתך". ראו כלי יקר שזאת המציאות שכל אחד אוסף דגנו בעצמו ולא הכלל אוספים יחד [וגם הברכה היא בכך שהעושר מחלחל לכל יחיד בעצמו ולא רק לכלל ישראל ביחד].

רמב"ן דברים יא, יג: 'ולעבדו בכל לבבכם' [לשון רבים, אבל פרשה ראשונה בלשון יחיד], כי ה' לא יעשה הנסים תמיד, לתת מטר הארץ בכל עת יורה ומלקוש... ולהרבות גם העשב בשדה לבהמה או שיעצור השמים ויבשו – אלא רק על מעשה רוב העם, אבל היחיד הוא בזכותו יחיה והוא בעונו ימות.

מכאן ניגש אל המשנה החסידית, שמתמצת את אחד הנדבכים המרכזיים במשנת הבעש"ט.

ג. בדרך כלל, בני אדם אינם חווים את מותם... המוות מתרחש אחרי שכבר איננו בין החיים. אבל לפני כ-130 שנה היה אדם שנכח במוותו... אלפרד נובל, הכימאי השוודי שהמציא את הדינמיט, חומר הנפץ העוצמתי והתעשר הון רב, החזיק עיתון צרפתי ולא האמין למראה עיניו. הכותרת בישרה על מות "סוחר המוות, אלפרד נובל. האיש שמצא דרך להרוג יותר אנשים, בעוצמה גדולה מאי פעם".

נובל היה המום. ראשית, זה היה אחיו לודוויג שמת ולא הוא. הוא קרא עיתון... שנית, נובל נדהם לקרוא את הדרך בה יזכרו אותו: "סוחר המוות, האיש שהתעשר מהרג חפים מפשע". אבל הוא התכוון בכלל בהמצאת הדינמיט למטרות של התקדמות ושלוש: לכרות מנהרות למעבר רכבות, לפוצץ סלעים וליישר דרכים. בני האדם היו אלו שגנבו את הפטנט החיובי למטרות הרג וחיסול החיים.

אלפרד החכם הבין שהוא קיבל מתנה מדהימה: **לתקן את המורשת שלו**. הוא עוד נמצא בעולם ויכול לשנות את מה שייזכר ממנו. נובל לקח את כל ההון האדיר שהרוויח מהמצאת חומר הנפץ והקדיש אותו למתן פרס לאנשים שהגיעו להישגים הגדולים ביותר בתחומי הבריאות, התרבות והשלוש. אכן כבר יותר מ-120 שנה, נערך ביום מותו של נובל, טקס הענקת "פרס נובל", בנוכחות מלך שוודיה, על ההישגים הגדולים ביותר בתחום בניית עולם.

להבדיל, התורה מדברת על העולם הזה, כי זה הסיפור האמתי. כאן כל רגע הוא משמעותי ומשנה חיים. התורה מדברת על העולם הזה כדי לקרוא ולהכריז באוזנינו: אתה חשוב והחיים שלך חשובים. הקב"ה מייקר אותך, הוא בחר בך והביא אותך לעולם וכל רגע בחיך הוא נצח.

3. מכתב הרבי מליובאוויטש מתורגם מאנגלית (גיליון כפר חב"ד 1592): ביחס לנושא של החיים אחרי המות וכו', יש משמעות לכך שהתורה (התנ"ך) מדברת על כך מעט מאוד, מהסיבה הפשוטה שהיהדות **במהותה עוסקת בחיים בעולם הזה**, שיתנהלו על פי הרצון של אלוקים כפי שהוא מפורש בתורה, על ידי **קיום המצוות בחיי היום יום**.

נכון, העולם הבא הוא עולם השכר והמשכורת, אבל השכר מעניין אותנו ולא את הקב"ה. העולם ההוא יותר טוב בשבילנו, אבל ריבוננו של עולם מתעניין במשימה המהותית של בניית דירה לו יתברך בתחתונים, של חיבור מעלה ומטה והבאת אור למקום שאין בו אור וזה שייך רק בעולם הזה.

המסר הזה כתוב במפורש במשניות המפורסמות הבאות, שהמפרשים האריכו מאוד להבין אותן:

אבות ד, טז: רבי יעקב אומר: העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא. התקן עצמך בפרוזדור, כדי שתכנס לטרקלין. יז: הוא היה אומר: יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה.

כמובן, דברי המשנה תמוהים מכל צד: איזה עולם גדול ומשובח יותר? איפה הפרוזדור והיכן הטרקלין? בהתחלה נאמר שהעולם הזה הוא רק פרוזדור צר ועלוב לקראת העולם הבא המפואר, וכך נאמר בסוף שיפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה, ואם כן כל שאיפתו של האדם היא לבוא כבר צח ומצוחצח לעולם ההוא. ואילו באמצע נאמר ההיפך: "יפה שעה אחת בתשובה בעולם הזה מכל חיי העולם הבא", וזה אומר ששעה אחת בעולם הזה שווה יותר מכל חיי העולם הבא ביחד, אז לשם מה צריך את העולם הבא? ומהו יכול להעניק?

התשובה החסידית מופלאה:

ליקוטי שיחות ה/24: תכלית המכוון של בריאת האדם היא – לא עבור האדם, אלא – כמו שאומרת המשנה 'אני נבראתי לשמש את קוני', והתכלית הזאת מושגת על ידי קיום המצוות בעולם הזה. רק היות שאין הקב"ה מקפח שכר כל בריה, מגיע לאדם שפעל הענין, שכר טוב לאין קץ. ולכן בעולם הבא

הוא ישיג גילוי מהתענוג שנמשך על ידי מעשה המצוות שלו ... אבל מובן שגילוי התענוג לאדם – שכר המצוה, אין לו ערך לעומת עצם התענוג של הקב"ה מהמצווה עצמה בעולם הזה.

ה"קורת רוח" והעונג של האדם גדולים הרבה יותר בעולם הבא, ולכן העולם הזה הוא רק כמו פרזדור לעולם הבא. אבל ה"יופי" – הערך והמשמעות של המעשים כפי שחווה אותם האלוקים, גדולים לחלוטין בעולם הזה. שכן בעוד שעולם הבא הוא תענוג הנשמות, אבל התוכנית האלוהית נוגעת לעולם הזה: "לעשות לו יתברך דירה בתחתונים". לייצר את הפלא המופלא של הבחירה בטוב וגילוי האור האינסופי במקום שאינו מאיר בו באופן טבעי.

מהסיבה הזו, קדושת החיים היהודית היא דבר שאין לו שיעור. בעוד שדתות אחרות מקדשות את המוות ומגדלות 'שאהידים' למות מות קדושים (רחמנא לצלן), אצל יהודים מחללים את כל התורה (חוץ משלוש עברות החמורות) כדי להשיג חיים. ראו דוגמאות בהערה⁷.

יתירה מכך: חז"ל קובעים כי מחללים שבת עבור גוסס שבוודאי ימות ל"ע ורק כדי לתת לו רגע של חיים. נחשוב: שבת יותר חמורה מהמשכן והקמת המשכן אינה דוחה שבת, אבל שבת עצמה נדחית בשביל רגע אחד של חיים.

שולחן ערוך שכת, ג-ד: מי שנפלה עליו מפולת, ספק חי ספק מת ... אפילו מצאוהו מרוצץ שאינו יכול לחיות אלא לפי שעה, מפקחים עליו את הגל - משנה ברורה ביאור הלכה: ואע"ג דלא שייך הכא טעם 'חלל שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה' [שהרי בוודאי ימות] - אפילו הכי מחללין ... כמו שכתב המאירי ביומא ... שבאותה שעה ישוב בלבו ויתודה. אבל זה לטעמא בעלמא, אבל לדינא לא תלוי כלל במצוות ... אלא דחינן כל המצוות בשביל חיים של ישראל.

אבל מה יכול אדם להשיג ברגע אחד של חיים? מבאר המשנה ברורה: א. הוא יכול להתוודות. ב. בספרים אחרים מובא שייסוריו ממרקים. ג. גם במצב סופני שאינו יכול להתוודות ואינו יודע הנעשה עמו, מובא בספרים שעצם זה שזוכה לתת לבני משפחתו הזכות לכבדו ולטרוח להציל חייו – הוי זכות נצחית עבורו ועבורם. ד. מעבר לכך כותב המשנה ברורה כנ"ל: "דחינן כל המצוות בשביל חיים של ישראל". החיים הם הזכות הגדולה ביותר. העובדה ש"נר ה' נשמת אדם" מטפס ומאיר את העולם ומהווה עדות לקיום הבורא והשראה השכינה בישראל – הוא עצמו הזכות הגדולה⁸.

דוגמה למה שאפשר להשיג ברגע של חיים: הסיפור עם רבי אלעזר בן דורדייא ששב ברגע האחרון, וכן הסיפור עם יקום איש צרורות, שנכנס לבית המקדש להוציא המנורה עבור היוונים והתחרט והיכו ופצעוהו בפצעי מוות, עד שאמר דודו, יוסי בן יועזר: "בשעה קלה הקדימני לגן עדן".

⁷ לשבת את האזון: לפני כמה חודשים השתתפתי באירוע כלשהו ביחד עם פרופסור אסא כשר, שכתב את הקוד האתי של צהל. הוא סיפר שצהל הוא הצבא היחיד בעולם, שבקוד האתי שלו מופיע ערך "קדושת החיים": ההתחייבות של החייל לשמור על חיי רעיו עד הקצה האחרון.

בשיחת פרטית בינינו, הוא אמר לי ששאב את ההשראה לכך מהתפיסה היהודית בנושא. ביטוי חזק לכך היה בימי הקורונה: הנגיף פגע בעיקר באנשים מבוגרים או חולים עם מחלות רקע. גיל התמותה הממוצע באיטליה מהנגיף היה 80, בישראל 81 ואילו גיל התמותה הרגיל בשגרה הוא 82. ולכן היו מדינות שהעדיפו את הכלכלה על החיים. בשעה שממשלת ישראל סגרה את המדינה הרמטית ואסרה כל מפגש, בשבדיה המשיכו לקיים שגרה ולימודים תוך שמרחיקים ומבודדים אנשים מבוגרים וחולים. התוצאה היא שבשבדיה היו בתחילת המגפה 1500 מתים ובישראל - 150.

⁸ יש לומר יותר מזה: הסיבה שהתורה מתעלמת מהעולם הבא, היא כדי שהאדם לא יתנחם בעולם הבא. שלא יאמר 'נשלים שם מה שלא הספקנו פה' אלא יידע שהעולם הזה הוא עיקר וסוף העניין.

שתי דוגמאות לכך: האריז"ל כותב שרבי אלעזר בן דורדייא היה גלגול של יוחנן כהן גדול. יוחנן חי שמונים שנה בקדושה וקלקל בסוף, ואילו ראב"ד חי כל ימיו בקלקול ותיקן בסוף. כאו עולה השאלה לשם מה ההדגשה? הרבי מבאר נקודה גדולה: כי בלי המצוות של יוחנן כהן גדול, ראב"ד לא היה יכול להיכנס לגן עדן. בכיות לא מכניסות לעולם הבא, רק מעשה המצוות והוא לא קיים. לכן מבאר האריז"ל כי הוא הסתמך על המצוות של יוחנן כה"ג.

2. ידוע הסיפור על גדול חכמי אשכנז, המהר"ם מרוטנברג, שנאסר על ידי הקיסר הגרמני וסירב להשתחרר בפדיון כופר והסתלק בתא הכלא. גופתו הקדושה שכבה באותו מקום במשך 12 שנה, עד שיהודי שילם ממון רב והביאה לקבר ישראל. מסופר כי אותו יהודי חלם כי מציעים לו כשכר מן השמיים שתי אפשרויות: לחיות כל ימיו בעושר ובכבוד או למות מיד ולזכות במחיצתו של המהר"ם בגן עדן. הוא העדיף את האפשרות השנייה. אומרים אצל חסידים כי כך הייתה התפיסה לפני התגלות הבעש"ט. אך אם אותו יהודי היה חי אחרי התפשטות תורת החסידות, היה מבין כי "טובה שעה אחת בתשובה ובמעשים טובים בעולם הזה". היה עליו להעדיף כסף וזהב וכך היה זוכה להפוך את העולם ולהשלים את תהליך התיקון והבירור לקראת הגאולה בקרוב ממש.

בהערה⁹ הובאו שתי נקודות יפות נוספות.

מה ניקח מכאן למעשה? ישנו וארט נפלא של רבנו הזקן: מצד אחד מובא שבית שמאי ובית הלל נמנו וגמרו: נוח לאדם **שלא נברא** משנברא. מצד שני, התורה מעידה כי ה' הביט על עולמו בגמר מלאכת הבריאה ואמר בסיפוק: "וירא את כל אשר עשה והנה **טוב מאוד**".

מבאר רבנו: החיים הם '**לא נוחים**', אך הם '**טובים מאוד**'. החיים לא קלים, לא מספקים, לא הוגנים, אבל הם טובים מאוד. את מה שאפשר להשיג בברכה אחת, אי אפשר להשיג בחיי נצח בעולם הבא.

השבוע מצוין עם ישראל שנתיים למות ההרוגים במירון. נסיים בסיפור בלתי רגיל שמספר בעל המעשה¹⁰: חיים גנז הוא סופר סת"ם מבני ברק, ששכל את ילדתו בת ה-5 (ל"ע). בימי השבעה על הרוגי מירון, החליט לנחם בביתם ולשתף מהניסיון הקשה שצבר. הוא נכנס לבית שכניו שישבו שבעה על מות בנם, מנחם אשר זקבך, וראה על השולחן ברכונים. הם סיפרו שמנחם הקפיד לברך ברכת המזון מתוך הכתב והם מציעים למנחמים לקבל זאת לעילוי נשמתו. חיים קיבל זאת באותו רגע.

4 שבועות אחר כך, הוא קנה לחמנייה ברחוב ועלה לדירת הסופרים בה עבד. כשסיים נזכר שאין לו ברכון. הוא החליט להתעקש ולהפוך את הדירה, עד שמצא ברכון מיוחד, שכתב הברכה מודפס בו בכתב אשורי, כתב סת"ם. חיים היה תקוע באותה תקופה עם כתב סת"ם לא משובח וחוסר הצלחה במכירת הסחורה שלו ועלה בדעתו להתאמן מתוך הכתב בברכון המודפס. במשך שעות ישב והעתיק את כל נוסח ברכת המזון מהברכון ההוא עם דיוקי וגימורי הכתב היפה ליריעת קלף אחרת.

אחרי כמה דקות נכנס חבר ואמר שיש יהודי שמבקש לכתוב ספר תורה והוא רוצה לראות דוגמאות. חיים נתן לו את יריעת הקלף שהייתה מונחת על שולחנו. אחרי חצי שעה הוא חוזר ואומר: "התקבלת, הם התלהבו מהכתב שלך ורוצים לסגור". רוכש הספר היה יהודי חשוב מבורו פארק בשם "שמאל דוד פרידמן", שהחליט לכתוב ספר לכל אחת ממשפחות ההרוגים. חיים גנז נפגש אתו והתברר שבחלקו עלה לכתוב ספר לעילוי נשמתו של מנחם אשר זקבך... ומסיימים בטוב.

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של **שלוחי הרבי ברחבי תבל**
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

⁹ בכך מבארים נקודה נפלאה: למה הכהנים אסורים להיטמא למת? לומר שהקדושה נמצאת בחיים ולא במוות. בדתות אחרות יש פולחן סביב המוות, ובכלל, דרך בני אדם **לפגוש רבנים בלזויות ולא בחיים**... המוות נתפס כמשהו קדוש שמצריך התעוררות, אבל החיים עוברים בלא כלום. כמו שאמר בלעם: "תמות נפשי מות ישרים". לכן אומרת התורה שהכהן אסור להיטמא למת. **למשרת ה' אין עניין עם המוות**.

עוד ביארנו בעבר את השאלה הגדולה אודות **סוד הטומאה**. מהו הנגיף המסתורי של הטומאה? הרי לכאורה אין קשר בין שמונה האירועים המטמאים? המת מטמא, אבל למה היולדת שיוצרת חיים טמאה? שרץ מת מטמא, אבל למה גבר בעל קרי שעסק בהבאת חיים טמא? ומדוע טומאת האישה החודשית שלא עוללה רע? הארכנו בעבר (פרשת תזריע) ברעיון נפלא מספר הכוזרי: כל האירועים הללו כרוכים בה**התרחקות מהחיים** וכל התקרבות אל המוות היא טמאה. אישה יולדת עוסקת תשעה חודשים ביצירת חיים, היא ממריאה בכל בוקר להיותה שותפה של הבורא ביצירת חיים, אך בהתרחשות הלידה היא מפסיקה ליצור חיים ונופלת ממדרגתה. היא נשאר ריקנית במאבק הקיום השגרתי. גם אצל בעל קרי, רוב האנרגיה הולכת לאיבוד ולא נוצרים חיים אלא מאחד ממיליארד ממה שהוא מספק החוצה. וגם בטומאה החודשית של האישה, הדימום נוצר כתוצאה מכך שלא התרחשה הפריה והאישה לא הגשימה את הפוטנציאל שלה.

¹⁰ <https://www.hidabroot.org/article/1163238>